

GDK 903.1(497.12)

Prispelo / Received: 18. 04. 2000

Sprejeto / Accepted: 15. 06. 2000

Izvirni znanstveni članek

Original scientific paper

SLOVENSKO JAVNO MNENJE V LETU 1998 O SLOVENSKIH GOZDOVIH

Brina MALNAR*, Milan ŠINKO**

Izvleček

Raziskava 'Slovensko javno mnenje 1998' je anketirance med drugim vpraševala o pomenu gozdov kot elementov krajine, stanju gozdov ter gozdno političnih ukrepih za gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji. Poizvedovala je tudi o različnih dejavnih ogrožanja iz okolja, med njimi o 'propadanju gozdov': ocenjeno je bilo kot zelo moteče oz. ogrožajoče. V odsotnosti konkurenčnih elementov krajine javnosti meni, da je gozd bistvena prvina slovenske krajine. Več kot polovica vprašanih meni, da v Sloveniji posekamo več lesa, kot ga priraste, čeprav v zadnjem desetletju dosega posek manj kot polovico prirastka. Zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo s stanjem gozdov je enakomerno porazdeljeno. Večina vprašanih nasprotuje večji gospodarski izrabi gozdov in nadomestilu lastnikom gozdov zaradi koristi, ki jih imajo drugi uporabniki gozdov. O povečanju proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove ima javnost enakomerno razdeljeno mnenje. Na mnenje o gozdno političnih ukrepih najbolj vpliva ocena razmerja med prirastkom in posekom.

Ključne besede: javno mnenje, gozd, okolje, gozdna politika, krajina, Slovenija

ATTITUDES ON FORESTS IN A SLOVENIAN PUBLIC OPINION SURVEY IN 1998

Abstract

The Slovenian Public Opinion Survey 1998 examined, among other issues, public attitudes towards forests: perceptions of forests as landscape component, views on various forest characteristics, views on forest policy and forest management. Respondents were also asked to estimate which environmental problems are dangerous for themselves and their families. Forest decline proved to be at the top of problems respondents find as most threatening. Results also indicate that forest is perceived as an essential element of Slovenian landscape, at least when the estimation is made without 'competing' landscape elements-characteristics. More than a half of all respondents believe that in Slovenia removal of timber exceeds annual increments, even though during the last ten years removal of timber represents less than 40% of annual increment. Opinions on forest policy measures are associated with these perceptions. Half of the respondents are satisfied and half dissatisfied with the condition of forests. Most respondents oppose increased economic exploitation of forests, as well as the idea, that forest owners should be given financial compensation because public has free access into private forests. Percentages of respondents who support or oppose increased government spending for forests are about the same (40 %).

Key words: public opinion, forest, environment, forest policy, landscape, Slovenia

* Dr., dipl. soc., Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Kardeljeva pl. 5, 1000 Ljubljana, SVN

** Mag., univ. dipl. inž. gozd., Ekon., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, SVN

**VSEBINA
CONTENT**

1	UVOD IN METODE DELA	
	INTRODUCTION AND METHOD	151
2	REZULTATI	
	RESULTS	153
3	RAZPRAVA	
	DISCUSSION	163
4	POVZETEK	165
5	SUMMARY	167
6	VIRI	
	REFERENCES	169

1 UVOD IN METODE DE LA

INTRODUCTION AND METHOD

Redna raziskava Slovensko javno mnenje (SJM), ki jo izvaja Fakulteta za družbene vede, je leta 1998 vsebovala sklop vprašanj o gozdu. To je bila za letom 1997 (MALNAR / ŠINKO 1998) zaporedna anketa, ki je povpraševala o odnosu javnosti do gozdov.

Namen prispevka je predstaviti mnenje slovenske javnosti o pomenu in stanju slovenskih gozdov ter gozdno političnih ukrepov pri gospodarjenju z gozdovi v Sloveniji v letu 1998. Posebej smo raziskali povezavo med ocenami stanja gozdov in izbranimi demografskimi značilnostmi anketirancev.

Anketiranci so s petstopenjsko Likertovo lestvico (Močno soglašam, Soglašam, Niti soglašam, niti ne soglašam, Ne soglašam, Sploh ne soglašam) ocenili naslednje trditve:

- Gozd je bistvena prvina in sooblikovalec slovenske krajine.
- V naših gozdovih zraste več lesa, kot pa ga posekamo.
- S stanjem slovenskih gozdov sem zadovoljen.
- Slovenija bi morala povečati gospodarsko izrabo gozdov.
- Za gospodarjenje z gozdovi bi morali nameniti več denarja davkoplačevalcev.
- Ker lahko v gozdove hodimo vsi, bi morali lastniki dobiti posebno denarno nadomestilo.

S prvimi tremi trditvami smo ugotavljali mnenje javnosti o pomenu gozdov, osnovno poznavanje dogajanj v gozdovih ter odnos anketirancev do stanja gozdov. Naslednja tri vprašanja se nanašajo na usmeritve pri gospodarjenju z gozdovi in gozdno politične ukrepe.

V anketi je bilo tudi v raziskavah SJM večkrat ponovljeno vprašanje "Ali vas v vašem življenjskem in delovnem okolju spodaj navedeni pojavi ogrožajo, motijo... ali pa jih sploh ni?", s katerimi smo merili mnenje anketirancev do pojavov v okolju, ki bi lahko ogrožali njih ali njihovo družino. Možni odgovori so bili: 'Sploh ni problem v mojem okolju', 'Tega ne občutim, me ne moti', 'Me moti, a ne tako hudo', 'Zelo me moti' in 'Življenjsko me ogroža'.

Raziskava Slovensko javno mnenje je narejena na vzorcu polnoletnih prebivalcev Slovenije na podlagi registra prebivalcev in na način slučajnega izbora (TOŠ / MALNAR 1995), kar ji zagotavlja reprezentativnost za celotno slovensko populacijo.

Osnovni podatki o anketi in demografski strukturi anketnega vzorca SJM 1998:

- anketa je potekala 16. oktobra 1998 po vsej Sloveniji;
- število anketiranih je bilo 1007;
- spol: 49 % moških, 51 % žensk;
- izobrazba: 28 % osnovna šola, 26 % poklicna, 30 % srednja, 16 % višja in visoka;
- delovna aktivnost: 54 % zaposleni, 8 % brezposelni, 28 % upokojenci, 10 % drugi delovno neaktivni;
- tip naselja: 40 % mestna naselja, 16 % primestna, 44 % vaška;
- starost: 13 % do 25 let, 40 % od 26 do 45 let, 32 % od 46 do 65 let, 15 % nad 66 let;
- poklic / kvalifikacija: 50 % (ne)kvalificiranih delavcev, 26 % nižjih uslužbencev, 15 % višjih uslužbencev, 4 % podjetnikov, 4 % kmetov;
- posedovanje gozda: 28 % poseduje gozd sam ali v gospodinjstvu, 72 % ne poseduje gozda.

Za obdelavo in analizo podatkov smo uporabili metode opisne statistike in križanja. Stopnjo povezanosti smo ugotavljali s koeficientom Cramer V in testom χ^2 . Za ugotavljanje simetričnosti vpliva med spremenljivkami smo uporabili koeficient L (Lambda). Statistične postopke smo opravili s programskim paketom SPSS.

2 REZULTATI

RESULTS

2.1 OGROŽENOST ZARADI POJAVOV V OKOLJU - 'PROPADANJA GOZDOV' FEELINGS OF PERSONAL RISK BECAUSE OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS - 'FOREST DECLINE'

V raziskavo SJM 1998 so bila četrtič vključena vprašanja o oceni ogroženosti anketirancev zaradi različnih pojavov v življenjskem in delovnem okolju. Za oceno vpliva gozda na ogroženost anketirancev smo kljub pomislekom o njegovi primernosti (MALNAR / ŠINKO 1998), uporabili izraz 'propadanje gozdov', ker omogoča primerljivost odgovorov iz let 1986, 1990 in 1993, ko so raziskave SJM vsebovale enako vprašanje.

'Propadanje gozdov' je tudi v letu 1998 pojav, ki ga anketiranci uvrščajo med najbolj moteče oz. ogrožajoče. Bolj ogrožajoče je samo 'neurejeno stanje v prometu -nesreče', ki je bilo leta 1998 prvič vključeno v raziskavo. Visok delež anketirancev, ki se počutijo ogrožene zaradi prometa je razumljiv, saj so posledice prometnih nesreč neposredne in takojšnje (poškodovani, invalidni, mrtvi). Med ostalimi pojavi v okolju pa je 'propadanje gozdov' ocenjeno kot najbolj ogrožajoče, tako kot v preteklih raziskavah. Podobna slika se pokaže tudi z druge strani. Samo ogroženost zaradi prometa ne moti manj anketiranih (12,7 %) kot propadanje gozdov' (16,4 %).

Med pojavi v okolju, ki jih lahko medčasovno primerjamo, je le uporaba kemikalij v prehrabnih proizvodih ocenjena kot bolj ogrožajoča v letu 1998 v primerjavi z raziskavo leta 1993. Delež mnenj o ogroženosti zaradi ostalih dejavnikov okolja se je zmanjšal. Najbolj se je zmanjšala ocena ogroženosti zaradi onesnaženja zraka (za 14,7 %), ocena ogroženosti zaradi 'propadanje gozdov' pa se je zmanjšala za 10 %.

Preglednica 1: Ali vas v vašem življenjskem in delovnem okolju spodaj navedeni pojavi ogrožajo, motijo ali pa jih sploh ni?

Table 1: Are the following phenomena in your living and working environment hazardous for you... or there are no such problems?

Vprašanja/ Question	Seštevek odgovorov / Sum			
	Leto 1998 Year 1998	Leto 1998 Year 1998	Leto 1998 Year 1998	Leto 1993 Year 1993
	'Sploh ni problem v mojem okolju' in 'Tega ne občutim, me ne moti' 'It is not a problem at all' + 'Does not bother me' %	'Me moti, a ne tako hudo' 'It is a problem, but not a very bad one' %	'Zelo me moti' in 'Življenjsko me ogroža' 'It is a big problem' + 'It is dangerous to my life' %	'Zelo me moti' in 'Življenjsko me ogroža' 'It is a big problem' + 'It is dangerous to my life' %
Propadanje gozdov <i>Forest decline</i>	16,4	32,3	51,4	57,4
Onesnaženje zraka, smrad, dim <i>Air pollution</i>	29,3	31,2	31,4	36,8
Hrup, ropot prometa, tovarne <i>Traffic noise</i>	38,6	38,0	23,5	24,7
Onesnaženost naselij, odpadki, umazanija <i>Pollution of settlements</i>	27,2	36,1	36,8	41,4
Onesnaženost voda, industrijske odplake, kemikalije <i>Water pollution</i>	29,0	28,3	42,7	47,1
Onesnaženost prirodnega okolja, odpadki, smetišča <i>Pollution of nature</i>	25,5	33,8	40,8	46,0
Uporaba kemikalij v prehrabnih proizvodih <i>Chemicals in food</i>	19,2	30,1	50,6	50,3
Neurejenost prometa, nesreče <i>Traffic accidents</i>	12,7	30,4	56,9	-
Ogroženost zaradi nuklearne elektrarne, radioaktivnih snovi in odpadkov <i>Nuclear power plants</i>	39,8	28,3	31,9	36,0

2.2 MNENJE O STANJU IN POMENU SLOVENSКИH GOZDOV

OPINIONS ON THE CONDITION AND SIGNIFICANCE OF SLOVENIAN FORESTS

Preglednica 2 navaja vprašanja o pomenu in stanju slovenskih gozdov.

Preglednica 2: Ocena pomena in stanja slovenskih gozdov

Tabel 2: Estimation of the significance and condition of Slovenian forests

	Močno soglašam <i>Strongly agree</i> %	Soglašam <i>Agree</i> %	Niti soglašam, niti ne soglašam <i>Neither agree nor disagree</i> %	Ne soglašam <i>Disagree</i> %	Sploh ne soglašam <i>Strongly disagree</i> %
Gozd je bistvena prvina in sooblikovalec slovenske krajine <i>Forests are an essential element of Slovenian landscape</i>	39,7	55,1	4,1	0,7	0,3
V naših gozdovih zraste več lesa, kot pa ga posekamo <i>Increment of wood in Slovenian forests exceeds removals</i>	4,6	26,9	21,1	35,2	12,2
S stanjem slovenskih gozdov sem zadovoljen <i>I am satisfied with the condition of Slovenian forests</i>	2,7	30,4	28,9	27,3	10,7

2.2.1 Pomen slovenskih gozdov

Significance of Slovenian Forests

Različni dokumenti slovenske gozdne politike in strokovne razprave opredeljujejo gozd kot bistveno prvino slovenske krajine. Slovenska javnost v letu 1998 popolnoma podpira to trditev (preglednica 2), saj z njo soglaša in močno soglaša 95 % vprašanih. Rezultat se tudi ujema z že omenjeno visoko oceno ogroženosti, ki jo čutijo vprašani zaradi 'propadanja gozdov' (preglednica 1) in ki posredno izraža velik pomen gozdov in njihovega stanja za vprašane.

Drugačno podobo zaznave slovenske javnosti o pomenu gozdov kot elementa pokrajine lahko najdemo v raziskavi SJM leta 1995, ko so anketirance prosili, naj izberejo glavne značilnosti slovenske pokrajine med naštetimi elementi (preglednica 3), in sicer kot prvo, drugo in tretjo izbiro. Gozd je kot prvo značilnost slovenske pokrajine izbralo nekaj manj kot odstotek vprašanih, kot drugo dobre štiri odstotke in kot tretjo izbiro 14 odstotkov. Gozd je izbralo kot značilnost slovenske pokrajine, ne glede na vrstni red izbire, 19 % vprašanih, kar ga brez upoštevanja teže posamezne izbire (prvo in tretjo izbiro upoštevamo kot enakovredni), uvršča na sedmo mesto.

Preglednica 3: Značilnosti slovenske pokrajine (SJM 1995)

Tabel 3: Characteristics of Slovenian landscape

Značilnost pokrajine <i>Landscape characteristics</i>	Skupaj prva, druga in tretja izbira <i>Sum of first, second and third choice</i> %	Prva izbira <i>First choice</i> %	Druga izbira <i>Second choice</i> %	Tretja izbira <i>Third choice</i> %
Gore / Mountains	61,0	39,8	17,8	3,4
Jezeri / Lakes	31,8	27,4	2,2	2,2
Gričevnat svet <i>Hilly landscape</i>	11,7	7,4	2,8	1,5
Morje z obalo <i>Sea and seacoast</i>	31,6	6,3	17,7	7,6
Vinogradi in sadovnjaki <i>Vineyards and orchards</i>	36,6	5,3	16,2	15,1
Vasi / Villages	13,7	5,0	6,6	2,1
Kozolci / Hay-racks	14,7	2,7	7,9	4,1
Reke in potoki <i>Rivers and creeks</i>	12,2	1,6	6,4	4,2
Kraški pojavi <i>Karst phenomenon</i>	26,8	1,5	8,7	16,6
Cerkvice na vzpetinah <i>Churches on top of hills</i>	21,3	0,9	6,0	14,4
Gozd / Forest	19,3	0,8	4,4	14,1
Žive meje med polji <i>Quickset hedges between fields</i>	2,1	0,4	1,1	0,6
Njive in travniki <i>Fields and meadows</i>	12,4	0,2	0,8	11,4

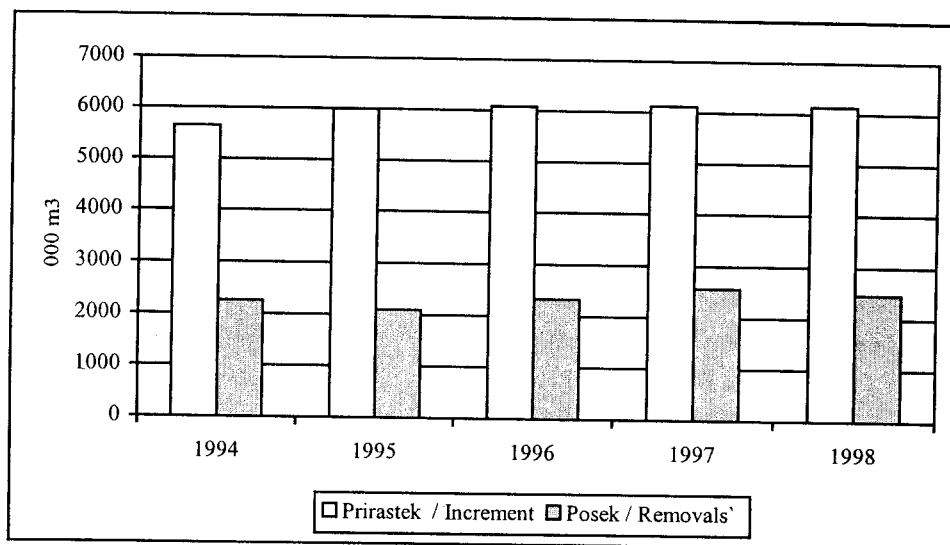
Vprašani o pomenu gozdov v raziskavi leta 1998 ter o značilnostih slovenske pokrajine iz leta 1995 nista popolnoma enaki. Kljub temu menimo, da lahko razliko v rezultatih raziskav o pomenu gozdov med leti 1995 in 1998 razlagamo z odsotnostjo 'konkurenčnih' elementov gozda, kot elementa krajine, v raziskavi leta 1998. Vprašani niso imeli možnosti izbire in razvrščanja drugih elementov krajine, zato tudi niso mogli izraziti svojih preferenc, kot so to storili v raziskavi leta 1995. Lahko menimo, da preference obstajajo ker jih opazimo v družbenih procesih. V praksi so najbolj opazne v konfliktih pri oblikovanju različnih sektorskih politik in pri medsektorskem usklajevanju. Zato predvidevamo, da večja možnost izbire zmanjšuje pomen in oceno posameznega elementa, ki je predmet izbire, ali drugače, gozd bi v političnih in strokovnih razpravah ne dobil značilnosti bistvene prvine slovenske krajine, če bi bili v oblikovanje gozdne politike vključeni tudi zagovorniki ali uporabniki drugih prvin krajine (npr. kmetijskih zemljišč, vodotokov).

Pomen ocene gozda kot bistvene prvine slovenske krajine smo primerjali tudi z gozdno političnimi ukrepi, kot izrazom pripravljenosti za določeno ravnanje, ki vključuje tudi žrtvovanje virov (porabo proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove).

2.2.2 Mnenje o razmerju med prirastkom in posekom

Perceptions on the Removal of Timber as Compared to Annual Increment

Najpogosteje uporabljeni kazalec, odnosa do gozda in zagotavljanja njegove trajnosti, ki je razumljiv tudi širši javnosti, je razmerje med prirastkom lesa in posekom. Nekaj manj kot polovica (47 %) vprašanih meni, da v Sloveniji posekamo več lesa, kot ga zraste, tretjina (32 %) vprašanih pa je odgovorila, da posekamo manj od prirastka. Podatki Zavoda za gozdove potrjujejo mnenje slednjih, saj v Sloveniji vrsto let posekamo nekaj deset odstotkov lesa manj od možnega poseka, ki je prav tako manjši od prirastka. Podobno vprašanje, kaj ogroža slovenske gozdove, je vsebovala raziskava SJM 97. 85,3 % vprašanih je odgovorilo, da pretirana sečnja. Zaradi nekaterih pomislekov o (ne)razumljivosti pojma pretirana sečnja, je bilo v SJM 98 vprašanje natančneje oblikovano.



Vir: Letna Poročila Zavod za gozdove Slovenije

Grafikon 1: Razmerje med prirastkom in posekom lesa v slovenskih gozdovih

Graph 1: Annual increment compared to removal of timber in Slovenian forests

Mnenje o razmerju med prirastkom in posekom v slovenskih gozdovih je odvisno od starosti anketirancev ($F=26,09^{***}$, Cramer $V = 0,12^{***}$), njihove izobrazbe ($F=28,55^{***}$, Cramer $V = 0,13^{***}$) in posedovanja gozda v gospodinjstvu anketiranega ($F=12,06^{**}$, Cramer $V = 0,12^{***}$), vendar je odvisnost nizka. Na mnenje ne vpliva kraj prebivanja anketiranih, saj ni razlik med tistimi, ki živijo mestnih, primestnih ali vaških skupnostih, prav tako ne vpliva velikost kraja prebivališča.

Delež soglašanja s trditvijo, da v gozdovih zraste več lesa, kot ga posekamo, narašča s starostjo anketiranih (21 % starih do 25 let, 30 % od 26 do 45 let, 33 % od 46 do 65 let in 42 % starih več kot 66 let). Odgovori tistih z osnovno šolo in visoko izobrazbo so zelo podobni. Da v gozdovih zraste več lesa od poseka, meni po 40 % vprašanih z osnovno šolo in tistih z visoko. Podobno razmerje je tudi pri nestrinjanju s trditvijo (46 % osnovna šola, 40 % visoka izobrazba). Največje razlike so pri vprašanih s srednjo šolo (23 % soglašaja, 50 % ne soglašaja).

Čeprav razlike v mnenjih med različno izobraženimi obstajajo, ne moremo trditi, da višja izobrazba anketiranih omogoča realnejšo oceno dejanskega stanja in racionalnejši pristop k oblikovanju gozdne politike.

Lastništvo gozda vpliva na poznavanje razmerja med prirastkom in posekom, vendar v manjši meri kot pri tistih, ki gozda ne posedujejo. 40 % tistih, ki imajo stik z gozdom kot lastnino, soglaša in ne soglaša s trditvijo, da v gozdovih zraste več lesa, kot ga posekamo, nelastnikov pa 28 % soglaša in 50 % ne soglaša. Posedovanje gozda ne pomeni tudi večjega poznavanja dogajanj v gozdovih.

2.2.3 Zadovoljstvo s stanjem slovenskih gozdov

Levels of Satisfaction with the Condition of Slovenian Forests

S stanjem slovenskih gozdov je zadovoljna tretjina anketiranih. Delež vprašanih, ki so stanjem slovenskih gozdov zadovoljni, niso niti zadovoljni niti nezadovoljni ter tistimi, ki so nezadovoljni, je zelo podoben. Razlike lahko opazimo na obeh skrajnostih in sicer so trije odstotki vprašanih zelo zadovoljni, 11 odstotkov pa je zelo nezadovoljnih s stanjem slovenskih gozdov.

Zadovoljstvo s stanjem gozdov je odvisno od izobrazbe ($F=37,71^{***}$, Cramer $V=0,144^{***}$), saj delež zadovoljnih pada z naraščanjem izobrazbe. S stanjem gozdov je zadovoljnih 46 % vprašanih z osnovno šolo in 25 % tistih z visoko izobrazbo, nezadovoljnih je 28 % z osnovno šolo in 49 % z visoko šolo.

Odvisnosti med zadovoljstvom s stanjem gozdov in starostjo, tipom krajevne skupnosti ter velikostjo naselja v katerem prebivajo vprašani ni mogoče potrditi. Prav tako ni mogoče ugotoviti značilnih razlik med tistimi, ki posedujejo gozd, in tistimi, ki ga ne, čeprav je odstotek zadovoljnih s stanjem gozdov pri tistih, ki imajo stik s posestvanjem gozda, višji (39 % zadovoljnih nasproti 31 % tistih, ki ne posedujejo gozda). Pri nezadovoljstvu s stanjem gozdov je delež obraten (33 % tistih, ki posedujejo gozd, 40 % tistih, ki ne posedujejo gozda).

Zadovoljstvo s stanjem gozdov je odvisno od občutka ogroženosti zaradi 'propadanja gozdov' ($F=114,46^{***}$, Cramer $V = 0,25^{***}$, $L_{\text{zadovoljstvo}} = 0,164^{***}$). Vprašani, ki menijo, da so zaradi 'propadanja gozdov' bolj ogroženi, so manj zadovoljni s stanjem gozdov. Na mnenje o ogroženosti zaradi 'propadanja gozdov' vplivajo različni dejavniki, najmanj lastne izkušnje, kar lahko sklepamo iz opažanja, da je 16 % tistih, ki se počutijo življenjsko ogrožene zaradi 'propadanja gozdov' zadovoljnih s stanjem slovenskih gozdov, kar je nasprotujoče si oz. nedosledno mnenje. Predvidevamo, da ogroženost ocenjujejo z vidika potencialne ogroženosti v prihodnosti, večino informacij pa dobijo iz različnih zunanjih virov, predvsem medijev.

Za mnenje o zadovoljstvu z gozdovi je pomembno, ali vprašani soglašajo, da v gozdovih zraste več lesa, kot ga posekamo, ali ne. Tako je 47 % tistih, ki menijo da zraste več lesa, kot ga posekamo, zadovoljnih s stanjem gozdov in 22 % nezadovoljnih. Pri tistih, ki ne soglašajo, da je posek manjši od prirastka, je zadovoljnih s stanjem 37 % in nezadovoljnih 62 %. Povezanost med mnenjem, da v gozdu zraste več lesa, kot ga posekamo, ter večjim zadovoljstvom s stanjem gozdov ($F=68,77^{***}$, Cramer $V = 0,21^{***}$, $L_{\text{zadovoljstvo}} = 0,153^{***}$) omogoča sklepanje, da lahko vplivamo na mnenje o stanju gozdov s posredovanjem podatkov o gospodarjenju z gozdovi. Lahko pa na mnenje o zadovoljstvu vplivajo tudi drugi dejavniki.

2.3 MNENJE O GOZDNO POLITIČNIH USMERITVAH IN UKREPIH ZA GOSPODARJENJE Z GOZDOVI

OPINIONS ON FOREST POLICY GUIDELINES AND FOREST MANAGEMENT MEASURES

Preglednica 4 navaja vprašanja, s katerimi smo raziskovali mnenje javnosti o usmeritvah za gospodarjenje z gozdovi ter o nekaterih možnih ukrepih. Ker je letni posek lesa v slovenskih gozdovih manjši od možnega poseka, smo vprašali, ali bi morala Slovenija povečati gospodarsko izrabo gozdov. Več kot polovica vprašanih ne soglaša z večjo gospodarsko izrabo gozdov, soglaša pa 29 %. Proti večji gospodarski izrabi gozdov so predvsem mladi, saj je starost anketirancev značilno povezana ($F = 29,6^{***}$, Cramer $V=0,13^{***}$) z mnenjem o tem

vprašanju. Na mnenje ne vplivajo že omenje demografske lastnosti vprašanih niti posedovanje gozda. Za večjo gospodarsko izrabo gozdov so tisti, ki menijo, da v gozdovih zraste več lesa, kot se ga poseka ($F=32,48^{***}$, Cramer $V = 0,143^{***}$) in tudi tisti, ki so zadovoljni s stanjem slovenskih gozdov. ($F=22,354^{***}$, Cramer $V= 0,11^{***}$). To je razumljivo, saj smo že ugotovili, da na zadovoljstvo s stanjem gozdov vpliva mnenje v zvezi z razmerjem med posekom in prirastkom.

Vprašani ne povezujejo povečanja gospodarske izrabe gozdov in ogroženosti zaradi 'propadanja gozdov'. Med tistimi, ki soglašajo z večjo gospodarsko izrabo gozdov jih 26 % ocenjuje, da 'propadanje gozdov' sploh ni problem v njihovem okolju, 25 % pa se jih počuti zaradi 'propadanja gozdov' življenjsko ogroženih.

Preglednica 4: Gozdno politične usmeritve in ukrepi za gospodarjenja z gozdovi

Tabel 4: Forest policy guidelines and measures

Vprašanje	Močno soglašam <i>Strongly agree</i> %	Soglašam <i>Agree</i> %	Niti soglašam, niti ne soglašam <i>Neither agree nor disagree</i> %	Ne soglašam <i>Disagree</i> %	Sploh ne soglašam <i>Strongly disagree</i> %
Slovenija bi morala povečati gospodarsko izrabo gozdov <i>Slovenia should increase economic utilization of forests</i>	4,1	24,6	19,9	36,8	14,5
Za gospodarjenje z gozdovi bi morali nameniti več denarja davkoplačevalcev <i>More taxpayer's money should be spent on forest management</i>	5,3	34,5	23,0	27,5	9,8
Ker lahko v gozdove hodimo vsi, bi morali lastniki dobiti posebno denarno nadomestilo <i>Because the public has free access into private forests, owners should be entitled to financial compensation</i>	4,1	15,3	16,6	41,2	22,8

S trditvijo, da bi morali v Sloveniji nameniti več denarja davkoplačevalcev za gospodarjenje z gozdovi, se strinja 40 % vprašanih, nasprotuje pa jih 37 %. Soglašanje s povečanjem porabe

davkoplačevalskega denarja za gospodarjenje z gozdovi je šibko povezano s starostjo vprašanih ($F=19,20^{**}$, Cramer $V=0,11^{**}$). Povečuje se z naraščanjem starosti. Za povečanje proračunske porabe za gospodarjenje z gozdovi so tudi tisti, ki se počutijo bolj ogrožene zaradi 'propadanja gozdov' ($F=29,17^{***}$, Cramer $V=0,13^{***}$).

Zadovoljstvo s stanjem slovenskih gozdov obratno sorazmerno vpliva na mnenje o povečanju porabe proračunskih sredstev za gozdove ($F=50,35^{***}$, Cramer $V=0,18^{***}$). Za več proračunskega denarja za vlaganja v gozdove je 32 % zadovoljnih s stanjem gozdov in 48 % tistih, ki z njim niso zadovoljni. Med tistimi, ki v zvezi s stanjem gozdov niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni, jih je 47 % neopredeljenih tudi do povečanja porabe državnega denarja za gozdove, ostali pa so predvsem proti večji porabi za ta namen (27%). Sklepamo, da nezadovoljni s stanjem gozdov menijo, da je gozdove mogoče izboljšati z večjimi vlaganji.

Zadovoljstvo s stanjem gozdov se je v naši raziskavi pokazalo odvisno od mnenja vprašanih o razmerju med posekom in prirastkom, torej od ene osnovnih informacij o stanju gozdov, ki jih lahko posredujejo javnosti predvsem ustrezne strokovne gozdarske institucije. Povečanje ali zmanjšanje vlaganj, namenjenih gozdovom, pa lahko vpliva na ekonomski položaj omenjenih institucij in v njih zaposlenih. Ne obstajajo spontane spodbude za povečanje posredovanja informacij javnosti, še celo ne informacij, ki bi kazale ugodnejše stanje gozdov, kot ga zaznava javnost. Morda bi take informacije zmanjšale naklonjenost javnosti za povečanje sredstev davkoplačevalcev za vlaganja v gozdove.

V Sloveniji je večina gozdov v zasebni lasti. Povečanje proračunske porabe za gozdove bi vplivalo tudi ali predvsem na zasebni sektor lastništva gozdov. Vendar med posedovanjem gozda in mnenjem, da bi morali za gozdarstvo nameniti več denarja davkoplačevalcev, ni povezav. Med tistimi, ki soglašajo s povečanjem proračunskih izdatkov za gozdove, je nekaj odstotkov več takih, ki nimajo stika z gozdno posestjo (41 %), kot tistih, ki posedujejo gozd (38 %).

Mnenje, da je gozd bistvena prvina in sooblikovalec slovenske krajine, se ne odraža v pričakovanem (potencialnem) ravnanju vprašanih. Med anketiranimi, ki menijo, da je gozd bistvena prvina slovenske krajine, jih 42 % soglaša (5 % močno soglaša) s povečanjem

proračunskih sredstev za vlaganje v gozdove, 37 % jih temu nasprotuje, 10 % pa sploh ne soglaša.

Vlaganje državnih sredstev v gozdove se v gozdni politični praksi utemeljuje predvsem s storitvami, ki so pridobljene s pomočjo gozdov in jih uporabljajo tudi in predvsem nelastniki gozdov. Tako država sodeluje pri pokrivanju dodatnih stroškov, ki nastanejo zaradi posebnih zahtev in omejitev pri gospodarjenju z gozdovi. S trditvijo 'Ker lahko v gozdove hodimo vsi, bi morali lastniki dobiti posebno denarno nadomestilo' smo ugotavljali splošno pripravljenost plačati nadomestilo za uporabo tuje lastnine. Nekaj manj kot 20 % vprašanih se strinja z nadomestilom (4 odstotki močno soglaša), 64 % se ne strinja, 23 % sploh ne soglaša. Slovenska javnost gozdove razume kot posebno vrsto lastnine. Podoben odnos do lastnine gozda imajo tisti, ki imajo stik s posedovanjem gozda. Lastništvo gozda vpliva na mnenje o nadomestilu ($F=19,58$ ***, Cramer $V = 0,15$ ***), vendar so razlike majhne. Vprašani, ki posedujejo gozd, so bolj naklonjeni denarnemu nadomestilu - 28 % jih z njim soglaša, vendar jih tudi 55 % z nadomestilom ne soglaša. Od nelastnikov gozdov jih nadomestilu nasprotuje 67 %, 16 % z njim soglaša.

Demografska lastnost povezana z mnenjem o nadomestilu lastnikom gozdov zaradi rabe gozdov, je izobrazba, vendar tudi tukaj ni razlik med tistimi, ki ne soglašajo. Razlike so pri soglašanju z nadomestilom (med vprašanimi z osnovno šolo jih z nadomestilom soglaša 23 %, niti soglaša niti nesoglaša 12 %, med tistimi z visoko izobrazbo jih soglaša 14 %, 21 % jih niti soglaša niti nesoglaša).

3 RAZPRAVA DISCUSSION

Podatki kažejo, da med vsemi navedenimi okoljskimi problemi javnost najbolj skrbi 'propadanje gozdov'. Ta podatek je koristno komentirati vsaj z dveh vidikov. Prvi je točnost informacije o takšnem stanju slovenskih gozdov, ki jo anketirancu posreduje anketa. Zelo verjetno je namreč, da prav ta informacija ('propadanje gozdov') močno določa odgovore

anketirancev. Točneje oblikovano vprašanje bi verjetno močno spremenilo porazdelitev odgovorov, kar bi bilo koristno preizkusiti v eni od prihodnjih anket. Razlog, da smo uporabili tako oblikovano vprašanje je, da so zanj na voljo podatki, ki omogočajo medčasovne primerjave. Prav te pa kažejo, da se je zaskrbljenost anketirancev zaradi vseh v anketi navedenih ekoloških problemov v zadnjih osmih letih precej zmanjšala. To velja tudi za gozd (16 odstotni upad med meritvama 1990 in 1998), čeprav se dejansko stanje gozdov v tem času verjetno ni bistveno spremenilo. Podobno velja za onesnaženost zraka in voda, kjer prav tako merimo velik upad zaskrbljenosti. Ta nihanja je mogoče razložiti predvsem z naravo ekoloških problemov, širših in tudi globalnih. Posameznik si jih težko zamisli in razloži na podlagi svojih vsakdanjih izkušenj. Zato se anketiranci do ekoloških problemov opredeljujejo predvsem s pomočjo množičnih medijev. Vidimo, da je ekološka skrb javnosti predvsem odvisna od tega, koliko je ta tematika v določenem obdobju prisotna v medijih, in ne od tega, kakšno je dejansko stanje na danem področju.

Podatki kažejo na velik pomen gozda kot sestavine slovenske krajine, saj ga tako ocenjuje večina anketirancev. Obenem pa vidimo, da je ta podatek precej občutljiv za način merjenja. V zavesti anketirancev je pomembnih sestavin (značilnosti) krajine še veliko, pri čemer gozd ni na prvem mestu. To vrsto raziskovanja bi bilo koristno nadaljevati in razširiti tako, da bi poizvedeli, za katere skupine prebivalstva je gozd morda najpomembnejša sestavina slovenske krajine in za katere skupine je to kaj drugega.

Raziskava nas opozarja na problem obveščeniosti javnosti o stanju okolja nasploh in gozdov še posebej. Ta problem še izstopi pri vprašanju, s katerim smo v anketi obveščeniost neposredno preverjali (razmerje med posekom in prirastkom). Če namreč javnost ni ustrezno obveščena, oziroma ima celo zmotno predstavo, nam javnomnenjski podatki ne morejo pomagati npr. pri sprejemanju odločitev v gozdni politiki. Mogoče je, da visoka raven skrbi javnosti za gozdove in zato nasprotovanje gospodarski izrabi gozdov temelji na napačnih predstavah o stanju gozdov ('propadanje gozdov', pretirana sečnja). Mnenje javnosti pa bi se lahko precej spremenilo, če bi bili na voljo resnični podatki. Zato bi podporo posameznim gozdno političnim ukrepom morda odtegnili. Pogoj za sodelovanje pri oblikovanju gozdne politike, je torej razumno vodenje politike (tudi) na tem področju in najprej ustrezno

obveščanje javnosti. Šele na ta način bi dobili realno predstavo o podpori javnosti za določene ukrepe.

Slovenska javnost je v mnenjih o gozdovih razmeroma homogena, saj se mnenja po osnovnih demografskih lastnostih (starost, izobrazba, kraj bivanja) malo razlikujejo. Posebej je treba omeniti skupino tistih, ki imajo na različne načine opraviti z gozdom kot lastnino (lastnik, gozd v lasti člana gospodinjstva). Njihovo mnenje o gozdovih in gozdni politiki se skoraj ne razlikuje od mnenja ostalih, kar nam npr. razlaga odsotnost organiziranih skupin lastnikov gozdov. V gozdu, tako kot ostala javnost, ne vidijo gospodarskega objekta. Posebej bi bilo treba raziskati v kolikšni meri je tak odnos do lastnine posledica načina gospodarjenja z gozdovi v obdobju od druge svetovne vojne do konca devetdesetih let, nepoznavanja različnih oblik gospodarjenja z gozdovi v državah z razvitim kapitalističnim gospodarstvom ali političnega razumevanja lastnine v demokratičnih družbah.

4 POVZETEK

'Propadanje gozdov' je bil tudi leta 1998 pojav, ki ga anketiranci uvrščajo med najbolj moteče oz. ogrožajoče, saj jih 51 % zelo moti ali življenjsko ogroža. Bolj ogrožajoče je le neurejeno stanje v prometu - nesreče. Splošna ocena stopnje ogroženosti zaradi dejavnikov okolja se je zmanjšala. Med pojavi v okolju, ki jih lahko medčasovno primerjamo, je samo uporaba kemikalij v prehrabnih proizvodih ocenjena kot bolj ogrožajoča leta 1998 v primerjavi z raziskavo leta 1993. Najbolj se je zmanjšala ocena ogroženosti zaradi onesnaženja zraka (za 14,7 %), ocena ogroženosti zaradi 'propadanje gozdov' se je zmanjšala za 10 %.

Za 95 % vprašanih so gozdovi bistvena prvina in dejavnik slovenske krajine. Razloge za tako visoko oceno pomena gozdov vidimo v odsotnosti možne izbire drugih elementov pokrajine, kar nam potrjuje raziskava SJM iz leta 1995, ko so vprašani izbirali med različnimi ponujenimi elementi pokrajine. Takrat je manj kot odstotek anketiranih izbralo gozd za prvo

značilnost slovenske pokrajine. Gozd kot značilnost pokrajine je skupno uvrščen na sedmo mesto.

Manj kot polovica (47 %) vprašanih meni, da v Sloveniji posekamo več lesa, kot ga zraste, in tretjina (32 %) vprašanih je odgovorila, da posekamo manj od prirastka. Podatki pa kažejo, da v Sloveniji že vrsto let posekamo nekaj deset odstotkov lesa manj od možnega poseka, oz. nekaj več kot tretjino prirastka. Mnenje o razmerju med prirastkom in posekom v slovenskih gozdovih je odvisno od starosti anketirancev, njihove izobrazbe in posedovanja gozda v gospodinjstvu anketiranih, vendar je odvisnost šibka. Na mnenje ne vpliva kraj prebivanja anketiranih, saj ni razlik med tistimi, ki živijo mestnih, primestnih ali vaških skupnostih, prav tako ne vpliva velikost kraja prebivališča. Lastništvo gozda ne pomeni tudi boljšega poznavanja dogajanj v gozdovih.

S stanjem slovenskih gozdov je zadovoljna tretjina anketiranih. Delež zadovoljnih pada z naraščanjem izobrazbe. Zadovoljstvo s stanjem gozdov je odvisno od občutka ogroženosti zaradi 'propadanja gozdov'. Vprašani, ki menijo, da so zaradi 'propadanja gozdov bolj ogroženi, so manj zadovoljni s stanjem gozdov. Za mnenje o zadovoljstvu z gozdovi je pomembno, ali vprašani soglašajo s trditvijo, da v gozdovih zraste več lesa, kot ga posekamo. S stanjem gozdov so bolj zadovoljni tisti, ki poznajo razmerje med posekom in prirastkom. Predvidevamo, da bi na mnenje o zadovoljstvu z gozdovi lahko vplivali s posredovanjem podatkov o stanju gozdov in gospodarjenju z njimi.

Več kot polovica vprašanih ne soglaša z večjo gospodarsko izrabo gozdov, z njo pa soglaša 29 %. Proti večji gospodarski izrabi gozdov so predvsem mladi, saj je starost anketirancev značilno povezana z mnenjem o tem vprašanju. Večjo gospodarsko izrabo gozdov zagovarjajo tisti, ki menijo, da v gozdovih zraste več lesa, kot ga posekamo. Vprašani ne povezujejo povečanja gospodarske izrabe gozdov in ogroženosti zaradi 'propadanja gozdov'.

Z mnenjem, da bi morali v Sloveniji nameniti več denarja davkoplačevalcev za gospodarjenje z gozdovi, se strinja 40 % vprašanih, nasprotuje pa mu 37 %. Soglašanje s povečanjem porabe davkoplačevalskega denarja za gospodarjenje z gozdovi je šibko povezano s starostjo

vprašanih, povečuje pa se z naraščanjem starosti. Za povečanje proračunske porabe za gospodarjenje z gozdovi so tudi tisti, ki se počutijo bolj ogrožene zaradi 'propadanja gozdov'. Zadovoljstvo s stanjem slovenskih gozdov obratno sorazmerno vpliva na mnenje o povečanju porabe proračunskih sredstev za gozdove. Za več proračunskega denarja za vlaganja v gozdove je 32 % zadovoljnih s stanjem gozdov in 48 % tistih, ki z njim niso zadovoljni.

S plačilom denarnega nadomestila lastnikom gozdov zaradi pravice, da v gozdove lahko hodijo vsi (prost dostop v gozdove), se strinja manj kot 20 % vprašanih, ne strinja se jih 64 %. Lastništvo gozda vpliva na mnenje o nadomestilu, saj so vprašani, ki posedujejo gozd, bolj naklonjeni denarnemu nadomestilu - 28 % jih soglaša, vendar jih tudi 55 % z nadomestilom ne soglaša. Slovenska javnost razume gozdove kot posebno vrsto lastnine, tako jo obravnavajo tudi lastniki gozdov.

5 SUMMARY

In the 1998 the Slovenian Public Opinion Survey respondents considered 'forest decline' to be among most hazardous environmental problems. 51% of them believed it was a big problem and even hazardous to their lives. The only problem respondents found more hazardous was poor traffic safety. The general level of concern with respect to various environmental problems has declined over the last years. Use of chemicals in food products was the only issue where concern rose between 1993 and 1998. Most notably levels of concern dropped in case of air pollution (14,7%) and forest decline (10%).

95% of all respondents consider forests to be an essential element of Slovenian landscape. However, the high estimate is also due to the fact that no competitive elements of landscape were present in the 1998 survey. In a 1995 survey respondents were asked to rank a larger set of landscape elements by importance. In this case less than 1% chose forest as the most important characteristic of Slovenian landscape.

About half (47%) of all respondents believed removals of timber in Slovenia exceed annual increments, while 32% believed increments exceeded removals. According to statistical data, removal of timber in Slovenia is considerably below available annual cut and constitutes only about one third of the annual increment. Perceptions of increments and removals are weakly related to respondent's age and education, as well as forest ownership in the household. There were no significant differences between respondents from urban and rural areas or according to the size of community. Forest ownership does not seem to increase knowledge about the situation in forests.

One third of respondents were satisfied with the condition of Slovenian forests. Satisfaction is negatively associated with education. Less educated respondents are more satisfied. Respondents who consider 'forest decline' to be a very dangerous problem are less satisfied with the condition of forests. Respondents, who are familiar with accurate figures about the proportion of increments as compared to removals, also display higher levels of satisfaction. This finding suggests that providing accurate information on the condition of Slovenian forests and their management could increase levels of public satisfaction with the condition of forests.

More than half of all respondents disagreed with increased economic exploitation of forests, while 29% agreed. Opinion is associated with age; younger respondents being more opposed to increased utilization. Respondents who believe increments of timber exceed removals are also stronger supporters of increased economic exploitation of forests. Opinions on 'forest decline' are not related to opinions on economic exploitation of forests.

40% of respondents agreed that more taxpayer's money should be spent on forest management in Slovenia, while 37% disagreed. Opinions on this item are weakly associated with age, older respondents being more in favor of increased spending. Respondents who consider 'forest decline' a very dangerous problem are also more in favor of increased public spending. The strongest association is between satisfaction with the condition of forests and attitudes on public spending. Among respondents who are satisfied with forest

condition 32% support increased public spending, while among non-satisfied respondents the support is 48%.

Less than 20% of all respondents agreed that forest owners should be entitled to financial compensation because the public has free access into private forests, while 64% disagree. Forest ownership is only weakly associated with opinions on this issue: 28% forest owners supported financial compensations, while the majority of them (55%) do not. The Public in Slovenia seems to perceive forests as a non-typical kind of property and forest owners do not deviate from this view.

6 VIRI

REFERENCES

- TOŠ, N., MALNAR, B. 1995. Projekt slovensko javno mnenje - primer infrastrukturne podatkovne baze slovenske sociologije.- V Zbornik referatov s sociološkega srečanja: Ob 30 letnici SSD (Kramberger, A./Kolarič, Z. ur).- Slovensko sociološko društvo. Ljubljana. s. 59-70.
- MALNAR, B., ŠINKO, M. 1998. Mnenja slovenske javnosti o gozdovih.- GozdV 56, 5-6, s. 279-290.